

Introducció

La matèria optativa de Sociologia del Batxillerat pretén ser una introducció a l'anàlisi del medi social. Els estudiants d'aquesta edat han de conèixer la societat en què viuen, ponderar-ne els aspectes positius i negatius, i sobretot plantejar-se la possibilitat d'intervenir-hi amb responsabilitat. Aquest coneixement i aquesta participació, però, han d'aferrar-se en els conceptes que permeten comprendre l'estructura i la dinàmica de les societats, i en els procediments que fan possible d'analitzar-les críticament i amb rigor de mètode. Des d'aquest punt de vista, el bagatge conceptual que la matèria de sociologia aporta, la capacitat reflexiva que desvetlla, els procediments que activa i les actituds que promou són l'engranatge que ha de possibilitar en l'alumnat una major comprensió de la societat on viu, i una resposta més conscient als reptes que li planteja la vida social.

Els continguts de la disciplina són simples i de caràcter general, i responen més a un nivell introductori que no pas d'aprofundiment. Tanmateix, en aquesta matèria no es poden passar per alt ni els terrenys on opera la investigació sociològica actual, ni les dificultats epistemològiques d'una ciència que aspira, en darrer terme, a establir teories i explicacions científiques sobre la realitat social.

Els continguts conceptuals de la matèria es distribueixen en quatre apartats, el primer dels quals situa la sociologia en relació amb les altres ciències socials, presenta els seus conceptes bàsics i descriu la metodologia d'investigació sociològica, el seu instrumental d'anàlisi i les tècniques que utilitza per representar dades. El segon planteja el tema de les relacions entre l'individu i la societat, i les correlacions entre el procés de socialització i la cultura existent. També subratlla el paper dels grups socials i les institucions en la regulació del comportament individual i col·lectiu i en el manteniment de l'ordre social. El tercer, un cop definit el marc general d'interacció, proposa l'estudi de la dinàmica social, destacant les desigualtats socials i econòmiques, i les seves implicacions socials i polítiques, com un dels efectes permanents i de major abast d'aquesta dinàmica. Per acabar, i un cop detectada la desigualtat com a font de tensions i impulsora de canvis, l'apartat quart aborda les relacions entre els conflictes i els canvis socials. Sobre aquest aspecte, s'introdueixen també les formes de resolució de conflictes i es planteja la recerca dels exemples oportuns a l'entorn social de l'alumnat.

Mitjançant els procediments es pretén familiaritzar l'alumne/a amb algunes de les tècniques de

treball i de representació de dades sociològiques. Amb el treball de les actituds és pretén desvetllar i reforçar principis i valors que són a la base de la formació del ciutadà en una societat democràtica: l'acceptació del pluralisme cultural, social i polític, la sensibilitat per les desigualtats, el respecte a la diferència i la tolerància de la diversitat.

Pel que fa a l'enfocament didàctic de la disciplina, i atès el seu caràcter introductori, cal insistir en una bona i suficient articulació teòrica i pràctica de cada apartat. S'intentarà, doncs, sempre que sigui possible, partir de la realitat que ja coneix l'alumnat abans de passar a analitzar fenòmens socials més complexos i/o allunyats, contextualitzant els continguts de la matèria sempre que sigui possible. Tenint en compte que l'estudi sociològic dels fenòmens socials es basa en la interrelació i interconnexió de múltiples factors (demogràfics, econòmics, polítics, ideològics, etc.), caldrà molt especialment fer una tasca de preparació i de desenvolupament interdisciplinari (geografia, economia, història, etc.) per coordinar, completar i diferenciar els aspectes essencials.

Finalment, cal destacar el valor formatiu de la sociologia que, a més d'oferir una visió panoràmica dels camps on treballa la ciència sociològica i possibilitar la reflexió crítica i rigorosa dels esdeveniments socials, pretén afavorir la participació conscient de l'alumnat en la seva pròpia realitat social. En aquest sentit, la matèria aporta un bagatge que implica l'alumne/a no només per la via intel·lectual, sinó també per la via de les actituds.

Objectius generals

En acabar la matèria, l'alumne/a ha de ser capaç de:

- 1.** Delimitar l'àmbit propi de la sociologia i les relacions amb les altres ciències socials.
- 2.** Utilitzar amb correcció la terminologia treballada a l'assignatura a l'hora d'analitzar i interpretar fets i documents de caire sociològic.
- 3.** Analitzar, amb rigor de mètode, els fets i esdeveniments socials sotmesos al seu coneixement i estudi.
- 4.** Identificar i avaluar críticament els diversos factors que s'interrelacionen en un fenomen social.
- 5.** Reconèixer l'existència del procés de socialització i identificar els principals agents socialitzadors.
- 6.** Identificar les desigualtats socials, en parti-

cular les existents a la Catalunya actual, i reflexionar sobre les seves causes i conseqüències.

7. Acceptar l'existència del conflicte i del canvi social com a procés que permet que les societats avancin.

8. Participar conscientment en la realitat social a la qual pertany.

Continguts

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. Sociologia i ciències socials.

1.1. Objecte d'estudi de les ciències socials.

1.2. Àmbit de treball de la sociologia, conceptes bàsics i metodologia de treball.

2. Individu i societat.

2.1. La dimensió social de l'ésser humà. Societat i cultura. Els grups i les categories socials. Les institucions.

2.2. La regulació del comportament. Costums, opinió pública, moralitat i dret. El procés de socialització i els seus agents. Conformitat i desviació.

3. Desigualtats socials.

3.1. Població i estructura social. Estratificació i moviment social. Transformació de l'estructura social del nostre país en els últims vint anys.

3.2. Tipologia de les desigualtats socials. Implicacions socials i polítiques. Principals desigualtats socials a la Catalunya actual.

4. Conflicte i canvi social.

4.1. Causes i tipus de conflictes socials. Formes de resolució.

4.2. El canvi social: causes, formes i repercussió en el conjunt de la societat.

4.3. Conflictes i canvis socials a la Catalunya d'avui, amb referència al conjunt europeu.

Procediments

1. Ús correcte dels conceptes bàsics de la matèria i aplicació a l'anàlisi i comentari de textos breus de teoria o de divulgació sociològica.

2. Síntesi de lectures introductòries, textos de divulgació i/o articles de premsa de temàtica sociològica.

3. Realització i interpretació de gràfics i quadres estadístics senzills que presentin informació o dades sociològiques.

4. Realització de treballs escrits —individualment i en grup— segons les pautes, i d'algun treball d'investigació social sobre temes a l'abast de l'alumnat.

5. Aplicació dels criteris de classificació de les dades objecte d'estudi i ús dels suports matemàtics necessaris.

6. Consulta de fonts bibliogràfiques i recerca de material de suport necessari a la matèria.

7. Formulació d'opinions, fonamentades en una anàlisi sociològica, davant de determinades hipòtesis de treball.

8. Preparació i realització d'exposicions orals i debats sobre temes i problemes d'índole social.

Valors, normes i actituds

1. Valoració positiva de la sociologia i, en general, de les ciències socials com a disciplines útils per a l'estudi i el coneixement de la realitat social.

2. Reconeixement de la dimensió social i política dels humans, especialment pel que fa a la seva vessant activa i productiva a través de grups i institucions.

3. Acceptació del pluralisme cultural, social i polític com a expressió d'una convivència en harmonia.

4. Actitud crítica en relació amb els mecanismes de control social, en particular davant dels que són fruit dels prejudicis i la intolerància.

5. Reconeixement del fet injust i antidemo-

cràtic que suposa l'existència de desigualtats i discriminacions socials greus a la societat.

6. Rebuig de les anàlisis parcials, superficials o tòpiques de la realitat social.

Objectius terminals

1. Reconèixer la importància de la sociologia i, en general, de les ciències socials per a l'anàlisi, interpretació i comprensió de fets i esdeveniments socials.

2. Dominar els conceptes bàsics de la matèria i aplicar-los a la comprensió i comentari de textos introductoris, textos de divulgació i/o articles de premsa de temàtica sociològica.

3. Interpretar (i elaborar) gràfics i quadres estadístics on apareguin dades sociològiques.

4. Realitzar treballs poc complexos d'investigació sociològica amb la utilització del lèxic treballat a classe i l'aplicació de la metodologia pròpia d'aquesta ciència.

5. Assolir una postura personal davant de fets i esdeveniments socials que hagin estat motiu de reflexió, controvèrsia o investigació, i expressar-la d'una manera argumentada.

6. Preparar i participar en debats sobre temes d'indole sociològica.

7. Exposar, oralment o per escrit, els treballs de recerca, d'anàlisi o de síntesi, els estudis i/o comentaris realitzats i les opinions assolides.

8. Reconèixer el paper de la societat i de la cultura en la construcció de la identitat personal i col·lectiva, i en la dinàmica de l'actuació dels agents socials.

9. Valorar d'una manera positiva la diversitat nacional, cultural, ètnica, lingüística, social, religiosa, ideològica, etc., com a patrimoni de la humanitat.

10. Descriure l'actuació dels principals agents socialitzadors i reguladors del comportament: família, comunitat, institucions.

11. Distingir entre costums, opinió pública, normes morals i legals.

12. Diferenciar els grups i les categories socials, i reconèixer el seu possible caràcter discriminatori.

13. Analitzar diferents tipus d'estructures socials tenint en compte les possibilitats de mobilitat social que ofereixen.

14. Resumir el procés de transformació de l'estructura social catalana en els últims vint anys.

15. Identificar les principals formes de desigualtat social en la societat actual, especialment a Catalunya.

16. Analitzar i valorar críticament el sexisme i el rol de la dona a la societat actual.

17. Identificar el racisme i la xenofòbia com a conseqüències socials i polítiques de la desigualtat social.

18. Reconèixer les implicacions socials del treball i l'atur.

19. Identificar i explicar algunes conseqüències de la desigualtat nord-sud i de la pobresa i marginació en el món industrialitzat.

20. Reconèixer l'existència de conflictes a la societat, analitzar-los i buscar-ne les causes i conseqüències.

21. Distingir entre conflictes polítics, laborals, moviments socials, etc., i plantejar fórmules d'arbitratge i resolució.

22. Preferir l'aplicació de les solucions més harmòniques i solidàries als conflictes socials.

23. Caracteritzar les nocions de canvi, desenvolupament i progrés i aplicar-les a l'anàlisi i descripció d'alguns fenòmens de dinàmica social, tant del nostre país com d'altres.

24. Parar atenció, d'una manera crítica, activa i solidària, a la realitat social, la seva estructura i canvis.